

θόντος ζητήματα δυσχερή. Θά συναντήση κινδύνους και εκπληκτικήν άλλοι-
ωσιν των πνευμάτων και των γεωγραφι-
κών όρίων. Θά είναι έν από τά γονιμώ-
τερα της πολιτικής ιστορίας.

Και ή Ελλάς ακόμη θά σωφρονή. 'Ο
δὲ πρώτος κήρυξ της σωφροσύνης θά εί-
ναι ο Βασιλεὺς Γεώργιος· δὲν υπάρχουν
πλέον αἱ τριακόσαι χιλιάδες τῶν Ἑλλή-
νων. Αὐταὶ ἀνέχουν εἰς τὴν ἱστορίαν.

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓ. ΑΝΔΡΕΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α'.

Ἀξιότιμε Κύριε Διευθυντά της
«Κραυγῆς».

Μετ' ἐνδιαφέροντος ἀνέγνων ὅσα ἐγρά-
ψατε κατὰ τὴν ἐσοτήν τοῦ Πολιούχου τῶν
Πατρῶν, τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀποστόλου
Ἀνδρέου, καὶ τοῦ ἰδρυομένου Φραγκικοῦ
ρυθμοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ Ναοῦ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, ἐπειδὴ εἶδον ὅτι
ὁ Ναὸς δὲν ὑψώθη ἀκόμη ὑπεράνω τῶν
θεμελίων, θεωρῶ καλόν, ἐνότῳ εἶναι καιρὸς,
νά γράψω ἀκόμη δύο λέξεις ὑπὸ τοῦ ἀγνωτέ-
ρου αἰσθήματος παρακινούμενος.

Ἦδη, πρὸ τινων ἐτῶν, παρακληθεῖς,
ἐκτενῶς ἐποίησα διάλειψιν ἐν τῇ Λέσῃ τῶν
Ἐμπόρων, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ
ἰδρυθῇ εἰς παμμέγιστος Ὁρθόδοξος Ναός,
ὁ πρῶτος ἴσως ἐν Ἑλλάδι, μεγάλαι, καὶ κάλλει,
φραγκικοῦ ρυθμοῦ.

Καὶ ἤδη με ὅλην μου τὴν δύναμιν ἐπα-
ναλαμβάνω τὸ ἴδιον α) διότι ἂν ἡ Χριστιανική
Ἑλλάς δὲν εἶχεν ἴδιον πλουσιώτατον
τῆς Βυζαντινῆς τέχνης ρυθμὸν διὰ τὴν ἱ-
δρυσιν τῶν ἱερῶν αὐτῆς ἐκκλησιῶν, ἂν δὲν
ἀπεθανομαίετο καὶ δὲν θανομαίετο μέχρι τοῦ
νῦν διὰ τὴν βαθεῖαν ψυχολογικὴν σεναισθη-
σιν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ὁ ρυθμὸς οὗτος οὐ
ἐπὶ κορυφῆς ἵστανται ὁ ἐν ΚΠ. Ναὸς τῆς Ἀ-
γίας Σοφίας, οἷος κατὰ Κωδινόν, οὔτε ἐγένε-
το ἐτὸ Ἀδάμ, οὔτε γενήσεται, ἐάν, λέγο-
μεν, δὲν εἶχομεν ἴδιον ἐθνικὸν ἐκκλησιαστι-
κὸν ρυθμὸν θαυμασίον, εὐχαρίστως θά ἔδε-
χόμεν πάντα ἄλλον ρυθμὸν, Γοτθικόν, Ὀ-
θωμανικόν καὶ Ἀραβικόν καὶ κ.λ.π. Ὅ-
ταν ὅμως ἡμεῖς διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ
Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐγενόμεθα οἱ διδά-
σκαλοι νέου ρυθμοῦ καὶ τύπου μετὰ τὸν
Παρθενῶνα, δὲν εἶναι ἀνάνδρουν, δὲν εἶναι
ἀντικρὺς ἄτακτοι, δὲς δ' εἰπεῖν καὶ ὕβρις
πρὸς τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς Ἀγίας Σο-
φίας, εἰς ὃ συγκεντροῦται, τόση ἱστορία, τό-
σοι πόθοι, τόσαι ἐλπίδες, τόσαι ἀγαπήσεις
ἀπὸ Ἰουστινιανοῦ μέχρι τοῦ Μεγαλομάρτυ-
ρος Κωνσταντίνου.

Β) Δὲν θά ἦτο μέγα τὸ κακόν, ἐάν, ἰδρυ-
ομένου ἐνὸς τοιούτου Ναοῦ διὰ φραγκικοῦ
ρυθμοῦ, ξένου καὶ ὀθνεῖου πρὸς τὴν λειτουργι-
κὴν χρῆσιν καὶ πρὸς τὰ ἥθη καὶ ἔθιμά τῆς
Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἔμενε φραγκι-
κοῦ ρυθμοῦ ΜΟΝΟΣ ὁ Ναὸς οὗτος. Κατὰ
τὸν γνωστὸν νόμον «φλεῖ τὸ ἀρχόμενον συν-
ομοθεῖσθαι τοῖς ἀρχουσιν», πάντως οἱ ἐν
Πελοποννήσῳ μέλλοντες εἴτε νὰ ἰδρυθῶσι
Χριστ. Ναοί, θά παραλαμβάνουσι τὸν ρυθ-
μὸν τοῦτον, κατ' ἀπομίμησιν ρυθμοῦ, ὃν
δίδει ἡ πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ Πόλις, κατ'
ἐπέκτασιν ἐπειδὴ αἱ Πάτριαι εἶναι τόπος,
δι' οὗ ἀνὰ χιλιάδας διέρχονται πάντες οἱ
Ἕλληνες, ἐξ εὐσεβοῦς αἰσθήματος ἡ καὶ ἀ-
ναμνήσεως πρὸς τὸν Πρωτοκλήτον, δὲς δ'
εἰπεῖν, ἔνεκα τοῦ καινοφανοῦς τοῦ ρυθμοῦ,

εὐκολος ἔσται ἡ μεταφύτευσις καὶ ἀπομί-
μησις τοῦ φραγκικοῦ τοῦτου Ναοῦ εἰς πᾶ-
σαν πόλιν καὶ γωνίαν τῆς Χριστ. Ἑλλάδος.

Τὶ γινώσκει ὁ πολὺς ἄνθρωπος περὶ τῆς
ἱστορίας τῆς Βυζ. ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης;

Μήπως ἄνθρωποι θέλοντες νὰ κάμωσι τὸν
εἰδικόν, δὲν ἐγγραψαν, ὅτι φωνάζω κατὰ τοῦ
σχεδίου, μόνον καὶ μόνον διότι ἐνδιαφέρο-
μαι δι' ἄλλο σχέδιον; καὶ ὅτι ὁ Ναὸς οὗτος εἶναι
Βυζαντινός; Βεβαίως μόνον ἀμαθὴς καὶ ἀ-
νισόρροπος ἄνθρωπος ἡδύνατο νὰ διίσχυρι-
σθῇ τοῦτο.

Γ) Ὅταν ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς ἐπισκε-
φθεὶς τὸν Ναὸν κατὰ τὴν ἐσοτήν τῶν θεμε-
λίων, ἰδὼν τὶ σχέδιον ρητῶς ἐξέφρασε τὴν
Βασιλικὴν Αὐτοῦ γνώμην ὅτι κρίμα διατὶ
ὁ Ναὸς νὰ μὴ ἀκολουθῇ τὸν ἐθνικὸν τύπον
τῆς Βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, δὲν εἶναι ἀρ-
κετὸν νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τῶν
ἀρμοδίων.

Εἰς ταῦτα ἀντιτάσσουσιν οἱ ὑπερμαχοὶ τοῦ
φραγκικοῦ ρυθμοῦ, ὅτι ὁ Ναὸς φέρει λαμπ-
ρὸν σχέδιον, ἐκπονηθὲν ὑπὸ ἐξόχου ξένου
ἀρχιτέκτονος, δι' οὗ ὡς ἀμοιβὴ ἐδόθησαν
περὶ τὰς 30 νομίσαι χιλ. δρχ. Ἐγὼ, κύριοι,
θὰ ἔδιδον 60, ἀλλὰ μὴ γίνω ἄκων διαφθο-
ρὰς τοῦ ἐθνικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν τύ-
που, οὐ σεμνότερον, σοβιωότερον καὶ με-
γαλοπρεπέστερον ἡμεῖς τοῦλάχιστον καὶ οἱ
ἀπὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος μέχρις ἡμῶν ἀγνωστοῦ-
μεν. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὅλα εἰς τὸν
Βυζ. ρυθμὸν εἶναι συμβολικά καὶ ἐφηρμο-
σμένα εἰς τὰς κατὰ καιρὸν ἀκολουθίας. Τὰ
μονόθυρα, τὰ δίθυρα, τὰ τριθυρα, τὸ ἱερὸν
τὰ πλάγια κλίτη, ὁ κυρίως Ναός, ὁ νάρθηξ,
ἡ γυναικωνίτις τὰ πάντα ἔχουσι λόγον πρὸς
τὰς ἀκολουθίας τοῦ ὁρθοῦ, τοῦ μεσονυκτι-
κοῦ, τῆς λειτουργίας, τῶν λειτουργιῶν τοῦ
Σταυροῦ καὶ..... καὶ μόνον ὁ ξενι-
κὸς ρυθμὸς, εἶναι ξένος πρὸς τὰ ἡμετέρα καὶ
τὰς διατάξεις τοῦ ἡμετέρου τυπικοῦ.

Ἐβρυνθήμεν τὴν ὁρατὴν Βυζ. μουσικὴν,
(οὐχὶ τὴν ἔρρινον) καὶ ἀντεκατεστήσαμεν
αὐτὴν διὰ τῶν καντάδων καὶ τῆς ἀλλαίγρας
τοῦ Θεάτρου. (Δὲν ἀρνούμεθα τὴν σοβα-
ρὴν τετράρ. ἐκκλ. μουσικὴν, ἣς ἰδέαν οἱ ἐν
Ἑλλάδι οὔτε ἔχομεν, οὔτε ἤλθον καὶ οὔτε
ἐπὶ πολλοῦ· αἰῶνας θὰ ἔλθῃ ἂν καὶ δύναν-
ται μόνον ὠρσιμένοι τινες τῆς Θ. λειτουρ-
γίας νὰ ἐπ'άλλοιτο Ἑδωπαῖστὶ τετραφώ-
νους) Ἐβαρυνθήμεν τὴν σοβρὰν Βυζ. ἀ-
γιογραφίαν (ἰδὲ ἡμετέραν Βυζ. Πανοκρή-
κην, τὰ ἀριστουργήματα τῆς παλαιᾶς τέχνης
τοῦ Ἀγ. Ὁροῦ) καὶ παρελάβομεν ὡς μο-
δέλα, ἡ τὰς ρεμβώδεις νεάνιδας τοῦ Θεάτρου
ἡ ἀντιθέτως ἁγίους με 8—9 δάκτυλα προϊ-
όντα τῆς παχυλοτέρας ἀμαθείας, ὅτε οἱ πω-
λοῦντες διαφημίζουσιν καὶ ἐπιγράφουσιν ἀ-
μέσως ἐν τοῦ προχείρου με τὸ πινέλο κατὰ
τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀγοραστοῦ τὴν αὐτὴν
εἰκόνα, ὡς Ταξιδάρχην, ἅγιον Βασίλειον καὶ
Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου.

Ἐβαρυνθήμεν ἤδη τὴν σεμνὴν τοῦ ἔθνους
ἡμῶν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ ἐτροπήμεν ἤδη
ἐπὶ τὴν φραγκικὴν.

Ποιοῦμεθα ἐκκλησίαν με ὅλην ἡμῶν τὴν
δύναμιν εἰς τὸν πατριωτισμὸν καὶ εἰς τὰ
θηρησκευτικὰ αἰσθήματα τῶν Πατρῶν. Μὴ
δωτῶσιν οἱ ἀγαπητοὶ Πατρεῖς τὸ τραῦμα
τοῦτο εἰς τὴν ἐθνικὴν χριστιανικὴν ἡμῶν
τέχνην.

Πληροφοροῦμαι ἐκ τῆς «Κραυγῆς» ὅτι
προσεκλήθη ὁ ἀριστος λόγος ἐκπαιδεύσεως
γένους καὶ χαρακτῆρος καὶ εὐθύτης—ἀρ-
χιτέκτων ὁ κ. Μεταξᾶς, ὅπως ἀναλάβῃ τὸ
τοῦ Ναοῦ. Δὲν ὀμιλήσαμεν διόλου με τὸν
λαμπρὸν τοῦτον ἐπιστήμονα καὶ Σύμβουλον
τῆς Χριστ. Ἀρχ. Ἐταιρείας, εἰμεθα ὅμως βέ-
βαιοι, ὅτι ὁ ἴδιος ἀποκρούει τὸν ξένον ρυθ-
μόν. Ἐμπιστευθῆτε εἰς αὐτόν, ἐκτὸς ἐάν νο-

μίζεται, ὅτι ἐνδιαφέρομαι καὶ συνίστημι
αὐτὸν οὐδόλως, ἀναφέρω τοῦτον, διότι ἡ
«Κραυγὴ» ἀναφέρει, ὅτι οὗτος προσεκλήθη
ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ναοῦ. Σχημα-
τίσατε οἱ ἀνδῆρες ἄλλην ἐπιτροπὴν ἱστορι-
κῶν λογίων, ἀπ' αὐτῶν θέλετε μίβει τὴν ἱ-
στορικὴν ἀλήθειαν.

Εἰμαι ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι ἀγνὸν αἰ-
σθημα ὠθεῖ τοὺς κ.κ. Ἐπιτρόπους πρὸς
παραδοχὴν τοῦ ξένου ρυθμοῦ, ἀλλ' ἂς ἀκού-
σωσιν ἡμῖν, οἵτινες οὐδὲν ἀπολύτως συμφέ-
ρον ἔχομεν ἐπὶ 30ετίαν φωνάζοντες, καὶ γρά-
φοντες, διδάσκοντες καὶ νοουθετοῦντες, ὅτι
σοβαρώτερος καὶ λαμπρώτερος τύπος τοῦ ἡ-
μετέρου ἐθνικοῦ τύπου, οὔτε ἐγένετο οὔτε
γενήσεται.

Δὲν εἰμαι ἀγνωστος εἰς τὴν Πατρικὴν
κοινωνίαν Ἐπὶ 25 σχεδὸν ἐτη τακτικῶς
φαίνομαι ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῶν Πατρῶν, ἐάν
δὲ περιπατῶ κάτω μᾶλλον νεύων ἀνάγινωσκον
τὸ ἐντροπόμενος διὰ τὴν κατάστασιν τῶν φυ-
λικῶν, δι' ἧς κυρίως ἀποστέλλομαι εἰς τὸ
βάθος τῆς ψυχῆς μου μελετῶ τοὺς ναοὺς,
τὴν ἀγιογραφίαν καὶ πάντα τὰ πρὸς τὴν Χρι-
στιανικὴν τέχνην καὶ τὸ Χρῆμ. Μουσείον
σχετιζόμενα.

ΛΑΜΠΑΚΗΣ

Υ. Γ.— Προσεσχῶς γράψω ἡμῖν περὶ τοῦ
ἐν Καλύμνῳ ἔθιμου κατὰ τὴν ἐσοτήν τοῦ
Ἀγ. Ἀνδρέου.

ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ
ΤΗΣ ΣΤΑΦΙΔΟΣ
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ
ΦΡΑΓΚΑ 20.000.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Εἰς Πάτρας, Πύργον, Καλάμας, Αἴ-
γιον, Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν, Λευκάδα
Μάραθον, Κιάτον, Εὐλόκαστρον, Δεχρινά
Ἀμαλιάδα, Ἀγουλινίτζαν, Κριεκούκι,
Ζαχάρω, Κυπαρισσίαν, Φιλιατρά, Μεσ-
σήνην, Μελεγαλά, Πύλον, Κορώνην, Γύ-
θειον.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ

ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΚΑΙ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

Ἡ Προνομιούχος Ἐταιρία παρέχει
δάνεια ἐπὶ ἐνεχρῶ σταφιδοκάρπουν ἐπὶ
τόκῳ 6 ο)ο μεταπληρωτέῳ. Ἡ εἰς τὰς
ἀποθήκας τῆς ἀποταμιεύσεως Σταφιδο-
κάρπου γίνεται ἄνευ οὐδεμιᾶς δαπάνης
τῶν ἀποταμιευτῶν, τῶν ἐνοικίων τῶν ἀ-
ποθηκῶν βαρυνόντων τὴν Προνομιούχον
Ἐταιρίαν.

Πρόεδρος τοῦ Δ. Συμβουλίου

ΖΑΦΕΙΡΙΟΣ Κ. ΜΑΤΣΑΣ

ΔΙΟΙΚΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ζαφ. Κ. Μάτσας, Δ. Ἡλιόπουλος, Στέ-
φανος Φραγκιάδης

Γενικὸς Γραμματεὺς

Δ. Γαλανόπουλος